

ПИСЬМОВЕ ОПИТУВАННЯ УЧАСНИКІВ СПРАВИ ЯК СВИДКІВ У ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

WRITTEN INTERVIEW OF PARTICIPANTS IN THE CASE AS WITNESSES IN THE CIVIL PROCESS

Немеш П.Ф.,

кандидат юридичних наук, доцент,
Заслужений юрист України, Голова

Закарпатської кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури

У даній статті автор розглядає такі новели цивільного процесу як письмове опитування учасників справи. Робиться висновок про недоцільність віднесення письмового опитування учасників справи до дослідження такого доказу як показання свідків. Аналізується процедура письмового опитування учасників справи, визначаються її позитивні та негативні аспекти в цивільному процесі.

Ключові слова: цивільний процес, судове доказування, учасники справи, письмове опитування.

В данной статье автор рассматривает такие новеллы гражданского процесса как письменный опрос участников дела. Делается вывод о нецелесообразности отнесения письменного опроса участников дела к исследованию такого доказательства как показания свидетелей. Анализируется процедура письменного опроса участников дела, определяются ее положительные и отрицательные аспекты в гражданском процессе.

Ключевые слова: гражданский процесс, судебное доказывание, участники дела, письменный опрос.

In this article the author considers such novels of the civil process as a written survey of the participants of the case. It is concluded that it is impractical to include a written survey of the participants of the case to the study of such evidence as testimony. The procedure of a written questioning of the participants of the case is analyzed, its positive and negative aspects are determined in the civil process.

Key words: civil process, judicial proof, participants of the case, written questioning.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Проблеми доказування завжди були в полі зору як теоретиків, так і практиків цивільного процесу. Це не дивно, адже на судових доказах тримається вся цивільна справа. Вони є тим фундаментом, який дає можливість зробити висновки про встановленість обставин справи, що, в свою чергу, дає можливість здійснити правову кваліфікацію спірних відносин сторін. Ось чому недоліки у сфері доказування часто можуть привести до програшу всієї цивільної справи. Невипадково законодавець приділяв велику увагу реформуванню судового доказування в цивільному процесі, під час викладення ЦПК України в новій редакції в жовтні 2017 року. Новелою ЦПК України стала можливість проведення письмового опитування учасників справи по обставинам справи. Саме це й викликає необхідність проведення наукового дослідження юридичної природи та особливості невідомої раніше для цивільного процесу України процедури.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналізом письмового опитування учасників справи як свідків у цивільному процесі займалися не так багато вітчизняних науковців, враховуючи те, що дана процедура виступає новелою редактованого ЦПК України. Проте дослідження цієї теми пов'язано з отриманням письмового пояснення по обставинам справи від юридично зацікавлених учасників процесу, що було предметом розгляду таких вітчизняних та зарубіжних науковців як В.В. Баранкова, В.А. Бігун, С.В. Васильєв, В.В. Комаров, В.В. Молчанов, Н.А. Новікова, М.К. Треушніков тощо.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою даної статті є визначення місця письмового опитування учасників справи як свідків у системі засобів доказування цивільного процесу та окреслення процесуально-правової особливості процедури такого допиту.

Виклад основного матеріалу дослідження з новим обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Одним із інститутів доказового права, що зазнав істотних змін внаслідок редакції ЦПК України в жовтні 2017 року є інститут пояснень сторін, третіх осіб та їх представників, які на даний момент втратили статус самостійного засобу доказування. Дані пояснення ЦПК України тепер розта-

шовує в § 2 Глави 5 Розділу I ЦПК України, який називається «Показання свідків». Серед переліку засобів доказування у цивільному процесі, ЦПК України вже не називає пояснення сторін, третіх осіб та їх представників (ст. 76), як це було до 3 жовтня 2017 року [1].

Подібний підхід законодавця наштовхується на критику з боку Н.А. Новикової. Зокрема вона наголошує на таких моментах:

1) показання свідків виступають класичними доказами, філософсько-правовим обґрунтуванням яких займається теорія відображення [2, с. 19], в той час як пояснення сторін, третіх осіб та їхніх представників з'явилися відносно недавно (вперше були закріплені в ЦПК УРСР 1963 р.), як розвиток права сторін бути вислуханим [3, с. 11]. Дане право сторін визнано визначальним принципом правосуддя міжнародними судами [4];

2) на відміну від показань свідків, пояснення сторін, третіх осіб та їхніх представників дається такими суб'єктами, які мають юридичну зацікавленість у справі, що різко знижує ступінь їх достовірності. Можливість допиту сторін, третіх осіб та їх представників за процедурою допиту свідків у деякій мірі збільшує достовірність вказаного засобу доказування, але показання свідків, які в цивільній справі представлені як сторонні особи є все ж таки об'єктивнішими, що не може не позначитися на їх оцінці;

3) є доволі істотна різниця між змістом пояснення сторін, третіх осіб, їхніх представників та показаннями свідків: в поясненнях сторін, третіх осіб та їхніх представників може міститися багато інформації, але не вся вона буде визнана судом доказом, тоді як в показаннях свідка має міститися виключно інформація про обставини конкретної цивільної справи, а тому вона вся визнається доказом (за винятком випадків, вказаних законом, наприклад, ч. 1 ст. 90 ЦПК України [1]), який суд повинен оцінити;

4) в показаннях свідків особа стверджує наявність певних фактів або їх заперечує. Натомість, у поясненнях сторін, третіх осіб та їхніх представників вказані суб'єкти можуть визнавати факти, про які стверджує протилежна сторона. Наслідком такого визнання є вилучення з предмету доказування таких фактів. Подібних розпорядчих дій щодо висловлених у судовому засіданні фактів у свідків не має;

5) якщо показання свідків за загальним правилом повинні даватися в усній формі, пояснення сторін, третіх осіб та їхніх представників можуть бути дані в усній або письмовій формі. Чинне законодавство не віддає якоїсь певної переваги формі доказової інформації, що надходить від сторін, третіх осіб та їхніх представників.

6) чинний ЦПК України передбачає письмове опитування учасників справи як свідків, і воно не стосується власне свідків. Подібне підтверджується матеріалами судової практики [5]. Існують в процесуальному законодавстві механізми отримання від свідків показань у письмовій формі, які забезпечуються можливістю їх притягнення до кримінальної. Тоді як аналогічне забезпечення щодо учасника справи відбувається у рамках адміністративної, а не кримінальної відповідальності (детальніше про це нижче – *Авт.*).

7) свідок всі свої показання повинен надати особисто, тоді як сторони або треті особи можуть доручити своїм представникам надати пояснення. Малолітні свідки, а за розсудом суду і неповнолітні, допитуються у присутності батьків, усиновлювачів, опікунів, піклувальників, що виступають їхніми законними представниками. Але ці законні представники не виступають представниками малолітніх чи неповнолітніх свідків у цивільних процесуальних відносинах, оскільки участь таких свідків у цивільній справі через законного представника не передбачена. Всі свої процесуальні дії вони повинні вчиняти особисто.

8) такий засіб доказування, як показання свідка, надає тільки один учасник цивільного процесу – свідок, тоді як пояснення в цивільному процесі надає доволі велика кількість учасників процесу: позивач, відповідач, третя особа з самостійними вимогами, третя особа без самостійних вимог, законний представник, договірний представник, заявник та зацікавлена особа в окремому провадженні. Така кількість суб'єктів, які можуть виступати джерелом такого засобу доказування у формі пояснення показує, що суд повинен враховувати підстави їх участі у справі [6, с. 116–122].

Таким чином, як бачимо, дуже багато відмінностей існує між показаннями свідків та поясненнями сторони, третіх осіб та їх представників, допитаних як свідків. Тому, на нашу думку, законодавцю варто було б залишити пояснення сторін, третіх осіб та їх представників як самостійний засіб доказування, поряд з показаннями свідків, а не перетворювати його на різновид показань свідків. Їхня юридична природа настільки відмінна, що не дає можливості отожднювати пояснення сторін, третіх осіб та їх представників з показаннями свідків, навіть у тому разі, коли вони допитуються за процедурою допиту свідка.

Як вже було зазначено, від юридично зацікавлених учасників цивільного процесу редагований ЦПК України передбачив можливість провести письмове опитування (ст. 93 ЦПК України) [1]. Проте така можливість поширюється відповідно до положень ЦПК України не на всіх юридично зацікавлених учасників процесу.

Дореформений ЦПК України (до жовтня 2017 р.) всіх учасників цивільного процесу поділяв на дві групи: особи, які беруть участь у справі та інші учасники цивільного процесу. Чинний ЦПК України всіх учасників цивільного процесу тепер ділить на три групи: учасники справи (ст. 42), представники (ст. 58) та інші учасники судового процесу (ст. 65). До учасників справи відповідно до ст. 42 ЦПК України належать сторони та треті особи у позовному провадженні, заявник та боржник у наказному провадженні, заявник та інші заінтересовані особи в окремому провадженні, а також органи та особи, яким законом надано право звертатися до суду в інтересах інших осіб незалежно від виду провадження (органи державної влади, органи місцевого самоврядування, фізичні та юридичні особи). Крім того, до учасників справи також належать учасники (сторони) третейського розгляду, особи, які не брали участі в третейському розгляді, якщо третейський суд вирішив питання про їх права та обов'язки, а також

сторони арбітражного розгляду. Як видно, формально судові представники сторін, третіх осіб, а також інших суб'єктів, до групи учасників справи не включені. Звідси, ст. 93 ЦПК України, яка називається «Письмове опитування учасників справи як свідків» формально не має відношення до представників сторін та третіх осіб, оскільки вони до складу учасників справи не входять [1].

Подібна позиція законодавця викликає певний подив, оскільки від сторін, третіх осіб, їх представників раніше також можна було отримати пояснення по обставинам справи в усній та письмовій формі. Але якщо усна форма була формалізована, то письмова – ні. Наприклад, пояснення в тексті позовної заяви, пояснення в запереченні проти позову тощо. В цій ситуації формалізувався сам процесуальний документ, але не пояснення сторін, третіх осіб та їх представників.

Наразі ЦПК України усні пояснення сторін, третіх осіб та їх представників формалізує, як і раніше: вони допитуються за процедурою допиту свідків про відомі їм особисто обставини, що мають значення для справи. Такий допит проводиться виключно за їх згодою (ст. 92 ЦПК України) [1]. Формалізованість такого усного допиту сторін, третіх осіб та їх представників проявляється в необхідності дотримання того порядку допиту, який розроблений ЦПК України для допиту власне свідків як учасників процесу (ст.ст. 230–232 ЦПК України) [1]. Стосовно письмових пояснень сторін та третіх осіб по обставинам справи, то для них тепер передбачена ст. 93 ЦПК України спеціальна процедура. І вона не поширюється на їхніх представників, договірних чи законних.

Таке вирішення питання є не дуже прийнятним на нашу думку, оскільки у ряді випадків спірні матеріальні відносини, які є предметом судового розгляду можуть розвиватися завдяки особистій поведінці законного представника, який діє в інтересах свого підопічного. У цьому разі законний представник (батько, опікун тощо) може особисто знати про факти, які будуть мати значення для встановлення обставин справи, але запитань до нього у письмовій формі з цього приводу поставити йому не можна, оскільки він не належить до групи учасників справи. Тому, вважаємо, що процедуру письмового опитування учасників справи можна було би поширити і на представників сторін та третіх осіб, у тому разі, якщо їм особисто відомі ті факти, що включені до предмету доказування.

Учасник справи іноді може поставити письмові запитання по обставинам справи у своїй першій заяві по суті справи. Заяви по суті справи – це письмові заяви учасників справи, їх представників, які відображають їх позицію (вимоги, заперечення, аргументи, пояснення, міркування) стосовно предмета спору. До заяв по суті справи чинний ЦПК України відніс позовну заяву, відзив на позовну заяву (відзив), відповідь на відзив, заперечення та пояснення третьої особи щодо позову або відзиву (ч. 2 ст. 174). Не всі вказані документи є першими заявами по суті справи. Так, для позивача та третьої особи з самостійними вимогами першою заявою по суті справи є позовна заява (ст. 175 ЦПК України), а для відповідача – відзив на позовну заяву (відзив) (ст. 178 ЦПК України). Для третьої особи без самостійних вимог першою заявою по суті справи виступає пояснення третьої особи щодо позову або відзиву (ст. 181 ЦПК України) [1]. В тексті вказаних документів, сторони та треті особи можуть поставити запитання один одному по обставинам справи. Кількість таких запитань не повинна бути більше десяти. Якщо їх більше десяти або вони не стосуються обставин справи, учасник справи має право відмовитися від надання відповіді на поставлені запитання (п. 2–3 ч. 6 ст. 93 ЦПК України) [1].

Надання відповіді на письмові запитання є обов'язком учасника справи, а не його правом. Вище нами були визначені дві підстави, які дають йому можливість відмовитися від надання відповіді на письмові запитання інших учасників справи, існує також ще дві підстави: якщо

запитання стосується тієї інформації, по якій особа не може бути допитана як свідок (ст. 70 ЦПК України) або, якщо відповідь учасника справи щодо себе, членів сім'ї чи близьких родичів (чоловік, дружина, батько, мати, вітчим, мачуха, син, дочка, пасинок, падчерка, брат, сестра, дід, баба, внук, внучка, усиновлювач чи усиновлений, опікун чи піклувальник, особа, над якою встановлено опіку чи піклування, член сім'ї або близький родич цих осіб) може тягнути юридичну відповідальність для нього або таких членів сім'ї чи близьких родичів (ст. 71 ЦПК України) [1]. Остання підстава була запропонована для уникнення порушення ст. 63 Конституції України.

Незалежно від того, що є підставою для відмови від надання письмової відповіді на поставлене запитання, учасник справи про цю підставу повинен інформувати суд та того учасника справи, який поставив запитання. Строк такого інформування дорівнює строку надання відповіді, тобто у вказаний строк учасник справи або повинен надати відповідь, або вказати причини відмови від її надання (ч. 7 ст. 93 ЦПК України) [1].

Наявність чи відсутність підстав для відмови від надання письмової відповіді на поставлені письмові питання учасників справи може бути предметом судової суперечки, оскільки суд за клопотанням іншого учасника справи може визнати вказані підстави відсутніми та зобов'язати учасника справи надати відповідь (ч. 7 ст. 93 ЦПК України). Якщо учасник справи і надалі буде уникати надання таких відповідей або ігнорувати вказівки суду, він може бути притягнутий до адміністративної відповідальності. Так, відповідно до п. 1 ч. 1 ст. 148 ЦПК України суд може постановити ухвалу про стягнення в дохід державного бюджету з відповідної особи штрафу в сумі від 0,3 до трьох розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб у випадку невиконання процесуальних обов'язків, зокрема ухилення від вчинення дій, покладених судом на учасника судового процесу. У разі повторного чи систематичного невиконання процесуальних обов'язків, суд з урахуванням конкретних обставин стягує у дохід державного бюджету з відповідного учасника судового процесу або відповідної іншої особи штраф у сумі від одного до десяти розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб (ч. 2 ст. 148 ЦПК України) [1]. Тобто, максимальна сума штрафу за невиконання обов'язку надати письмову відповідь на поставлені учасником справи запитання може сягнути 17620 грн. (ст. 7 Закону України «Про Державний бюджет України на 2018 рік») [7].

Як правило, відповіді на поставлені письмові запитання надає той учасник справи, кому вони були адресовані. Якщо таким учасником справи є юридична особа, відповіді надає її керівник або інша посадова особа за його дорученням (ч. 2 ст. 93 ЦПК України) [1].

Строк надання письмових відповідей на запитання учасника справи суворо регламентується. Зокрема, Відповіді на запитання подаються до суду учасником справи – фізичною особою, керівником або іншою посадовою особою юридичної особи не пізніше, як за п'ять днів до підготовчого засідання, а у справі, що розглядається в порядку спрощеного провадження, – до першого судового засідання. Копія цієї відповіді надсилається учаснику справи, який поставив письмові запитання (ч. 3 ст. 93 ЦПК України) [1]. Отже не суд повинен займатися розсилкою відповідей на письмові запитання учаснику справи, а сам учасник справи, що подає відповідь повинен за свій рахунок її відправити тому, хто звертався до нього із запитаннями.

Відповіді на письмові запитання також мають бути надані у письмовій формі. Закон чітко передбачив назву, порядок складання та реквізити цього документу.

Відповідно до ч. 3 ст. 93 ЦПК України відповіді на письмові запитання учасник справи повинен сформулювати у такому процесуальному документі, як заява свідка. У цій заяві свідка учасник справи повинен дати вичерпну відповідь окремо на кожне питання по суті (ч. 2 ст. 93 ЦПК України) [1].

Тому структура змісту цього документа може виглядати так: йде запитання, а потім на нього дається вичерпна відповідь.

Обов'язково у заяві свідка, окрім відповідей на поставлені запитання, учасник справи, який її формує, повинен також вказати відповідно до ч. 4 ст. 93 ЦПК України наступну інформацію:

1) зазначити ім'я (прізвище, ім'я та по-батькові), місце проживання (перебування) та місце роботи свідка. У цій вимозі до заяви свідка, законодавець допустив грубу помилку, оскільки заяву свідка, як вище нами було вказано, пишуть виключно учасники справи. Тому саме ім'я та місце проживання (перебування) сторін, третіх осіб, а не свідків потрібно тут зазначати;

2) поштовий індекс, реєстраційний номер облікової картки платника податків свідка за його наявності або номер і серія паспорта, номери засобів зв'язку та адреси електронної пошти (за наявності). Дана вимога до заяви свідка є факультативною, оскільки вона заповнюється тільки в тому разі, якщо вищевказані дані в учасника справи є. Так, особа може не мати паспорта (наприклад, малолітній свідок) або реєстраційного номеру облікової картки платника податків (наприклад, через релігійні переконання). Стосовно даної вимоги заяви свідка також аналогічні зауваження, які були висловлені нами до першої вимоги;

3) джерела обізнаності свідка щодо цих обставин. Зазначена вимога до заяви свідка має значення для оцінювання відповідей учасника справи судом. Якщо учасник справи особисто сприймав ті обставини, про які він пише, то це буде первісний доказ, а якщо йому хтось повідомив чи він іншим чином отримав про них інформацію – це буде похідний доказ. Характер такого доказу буде мати значення для оцінювання достовірності письмових відповідей;

4) підтвердження свідка про обізнаність зі змістом закону щодо кримінальної відповідальності за надання неправдивих показань. Варто негайно зауважити, що дана вимога не зовсім відповідає положенню кримінального законодавства України, яке передбачає відповідальність не за надання неправдивих показань, а за надання завідомо неправдивих показань (ст. 384 КК України) [8], тобто даний склад злочину сконструйовано з такою формою вини, як прямий умисел. Дана вимога до заяви свідка показує, що у випадку надання учасником справи завідомо неправдивих відповідей, він може бути притягнутий до кримінальної відповідальності. Раніше ЦПК України передбачав для сторін та третіх осіб робити таке попередження під час їх усного допиту. Після нової редакції ЦПК України в жовтні 2017 року воно поширилося і на письмове опитування учасників справи за обставинами справи. Значення цієї вимоги істотне: вона надає письмовій відповіді учасника справи більшої ступені достовірності через можливість застосування щодо нього заходів кримінального впливу [1].

Цікаво те, що учаснику справи можуть поставити не просто письмові запитання, а запитання, які будуть пов'язані з необхідністю надання відповідних доказів, що підтверджують відповіді учасника справи. У такому разі, учасник справи разом з наданням заяви свідка надає копії відповідних письмових чи електронних доказів (ч. 5 ст. 93 ЦПК України) [1].

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Таким чином, редагований ЦПК України розробив нову та детальну процедуру отримання поясень від сторін, третіх осіб та інших учасників справи у письмовій формі за тими обставинами, які включені до предмету доказування. Зазначена новела повинна покращити процес встановлення обставин справи на підставі пояснення тих осіб, які є юридично зацікавлені у винесенні рішення по справі. Проте запроваджена процедура письмового опитування учасників справи в цивільному процесі має певні недоліки, вирішення яких допоможе отримати більш повноцінну та достовірну інформацію зі спірних обставин, які мають значення для правильного вирішення справи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Цивільний процесуальний кодекс України: Закон України №1618-IV від 3 березня 2004 р. Відомості Верховної Ради України. 2004. № 40-41, № 42. Ст. 492.
2. Молчанов В.В. Собираание доказательств в гражданском процессе. Москва: Изд-во МГУ, 1991. 96 с.
3. Медведев И.Р. Объяснение сторон и третьих лиц как доказательство в гражданском процессе: автореф. дисс. ... канд. юрид. наук: 12.00.15. Москва, 2008. 30 с.
4. The European Court of Human Rights «Gase of Fomin v. Moldova»: Judgment 11 October 2011. URL: <http://echr.ketse.com/doc/36755.06-en-20111011/view/> (дата звернення: 31.03.2017).
5. Ухвала Володимирецького районного суду Рівненської області в цивільній справі № 556/1721/17 від 2 квітня 2018 р. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/73112851> (дата звернення: 09.05.2018)
6. Новікова Н.А. Показання свідків у цивільному процесі: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03. Київ, 2018. 241 с.
7. Про Державний бюджет України на 2018 рік: Закон України № 2246-VIII від 7 грудня 2017 р. Відомості Верховної Ради України. 2018. № 3-4. Ст. 26
8. Кримінальний кодекс України: Закон України № 2341-III від 5 квітня 2001 р. Відомості Верховної Ради України. 2001 № 25-26. Ст. 131.

УДК 347.27

ПОНЯТТЯ ДОГОВОРУ МОРСЬКОЇ ШПОТЕКИ

CONCEPT OF THE MARINE MONEY CONTRACT

Ольховик Л.А.,

кандидат юридичних наук,
доцент, доцент кафедри цивільного та трудового права
Одеського національного морського університету

Гончаренко С.О.,

магістрант
Навчально-наукового морського гуманітарного інституту
Одеського національного морського університету

У даній роботі проаналізовано чинне законодавство, що регулює іпотеку, морську іпотеку та договір морської іпотеки. Запропоновано авторські визначення: морська іпотека – це застава морського судна, що залишається у володінні заставодавця або третьої особи; договір морської іпотеки – це цивільно-правова угода, за якою іпотекодавець надає іпотекодержателю в заставу належне йому морське судно в забезпечення виконання зобов'язань за основним правочином. Дана юридична характеристика договору морської іпотеки як двосторонній, реальний та оплатний.

Ключові слова: застава, іпотека, морська іпотека, договір морської іпотеки, іпотекодавець, іпотекодержатель.

В данной работе проанализировано действующее законодательство, регулирующее ипотеку, морскую ипотеку и договор морской ипотеки. Предложено авторские определения: морская ипотека – это залог морского судна, которое остается во владении залогодателя или третьего лица; договор морской ипотеки – это гражданско-правовая сделка, по которой ипотокодатель предоставляет ипотокодержателю в залог принадлежащее ему морское судно в обеспечение исполнения обязательств по основной сделке. Дана юридическая характеристика договора морской ипотеки как двустороннего, реального и возмездного.

Ключевые слова: залог, ипотека, морская ипотека, договор морской ипотеки, ипотокодатель, ипотокодержатель.

In this paper, we analyzed current legislation regulating mortgages, maritime mortgages and the contract of marine mortgages. Authors' definitions are proposed: maritime mortgage is the pledge of a sea vessel that remains in the possession of the mortgagor or a third person; the contract of a marine mortgage is a civil law transaction whereby the mortgagor provides the mortgagee with a pledge of a ship belonging to him to secure the performance of obligations under the underlying transaction. The legal description of the contract of a marine mortgage as a bilateral, real and compensated is given.

Key words: pledge, mortgage, maritime mortgage, maritime mortgage agreement, mortgagor, mortgagee.

Постановка проблеми. Україна – морська держава. Безумовно, це визнано всім світом. У географічному сенсі дана аксіома не підлягає сумніву, адже Україна має вихід до Чорного та Азовського морів. Це дає змогу підтримувати морські транспортні зв'язки з Росією, Грузією, Туреччиною, Болгарією, Румунією, а через протоки Босфор і Дарданелли виходити у Світовий океан. Річковим транспортом по Дунаю Україна зв'язана з державами Центральної Європи. Дніпро дає вихід до Білорусі [1]. Що ж стосується економічної площини, то слід визнати в цій сфері наші позиції втрачені. Одним із механізмів відродження України як морської держави в економічному сенсі є застосування морської іпотеки як способу забезпечення виконання зобов'язань. Продумана і ефективна іпотечна система може посприяти вирішенню як економічних, так і соціальних проблем у країні.

Стан опрацювання. Іпотека – це інститут цивільно-правовий, тому в цивілістиці зроблено ряд досліджень із цього питання. Р.А. Майданик досліджував правову природу інституту іпотеки, А.Р. Чанишева – законодавство про іпотеку, П.А. Фалілеєв – іпотеку морських суден, О.О. Нігрєєва – правове регулювання іпотеки морського судна та ін., проте належної уваги не приділялось договору морської іпотеки.

Метою даної роботи є аналіз чинного законодавства, що регулює іпотеку та морську іпотеку та визначення поняття договору морської іпотеки.

Виклад основного матеріалу. Іпотека – слово давньогрецьке, яке перекладається як «підстава», «застава» [2]. Її виникнення було визначено появою приватної власності і головним чином на земельні ділянки. Ці процеси найбільш активно розвивалися в Стародавній Греції, що і стало пе-